

Stuwende krachten

Collegeprogramma 2011-2015

Stuwende krachten

Collegeprogramma 2011-2015

Provincie Zeeland

1. Inleiding	4
2. Koers voor Zeeland	6
3. Bestuur	8
4. Economie en werkgelegenheid	14
5. Ruimte, natuur en leefomgeving	22
6. Mobiliteit en bereikbaarheid	26
7. Leefbaarheid	30
8. Algemeen financieel beleid	34
9. College en portefeuillevverdeling	38

1. Inleiding

Voor u ligt het collegeprogramma 2011-2015 van VVD, PvdA, CDA en SGP: Stuwende krachten.

Het collegeprogramma begint met een centrale focus, een strategische koers voor Zeeland.
Economische groei, ontwikkeling en innovatie zijn daarbij onze leidende thema's.

Bij de totstandkoming van dit collegeprogramma zijn niet alleen de beoogd gedeputeerden betrokken geweest. Ook de voorzitters van de fracties van onze partijen uit Provinciale Staten van Zeeland hebben hun directe bijdrage geleverd. Omdat wij er voor de komende periode aan hechten om het dualisme in Zeeland te stimuleren, hebben wij ons met dit collegeprogramma gericht op een hoofdlijnenakkoord. Een aantal onderwerpen is verder uitgewerkt, zodat het college de komende periode ook op het niveau van uitvoering daadkrachtig aan de slag kan.

Het college ziet er naar uit om samen met Provinciale Staten, andere overheden, het bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties dit collegeprogramma uit te voeren en samen stuwende krachten te zijn in de ontwikkeling van Zeeland.

Middelburg, 7 april 2011

Volkspartij voor Vrijheid en Democratie
Partij van de Arbeid
Christen Democratisch Appèl
Staatkundig Gereformeerde Partij

2. Koers voor Zeeland

De centrale focus van dit college is: economische ontwikkeling, groei en innovatie.

De strategische ligging van Zeeland in het Deltagebied, omringd door de Randstad, de Brabantse stedenrij en de 'Vlaamse Ruit', biedt de regio interessante kansen voor de toekomst. De ligging is uniek: groenblauwe oase in de reeks van stedelijke gebieden en ligging aan diep vaarwater met mogelijkheden voor concentratie van de rode economische sectoren in en om de havens.

Zeeland kan dan ook een aantrekkelijk vestigingsklimaat ontwikkelen voor wonen, bedrijvigheid en recreatie. Het college wil deze bijzondere positie en potentie van Zeeland verder versterken en tot ontwikkeling brengen. Ook als strategie om constructief met de gevolgen van krimp, vergrijzing en ontgroening van de bevolking om te gaan.

Om de gewenste economische groei te realiseren wil het college dat het Zeeuwse bedrijfsleven de ruimte krijgt om te ondernemen en te groeien. De provinciale rol is dan vooral te omschrijven als stuwende kracht: stimuleren en faciliteren van economische ontwikkelingen en ondernemerschap, deze planologisch mogelijk maken (Omgevingsplan), deze promoten en bestaande onnodige en ongewenste belemmeringen in de regelgeving waar mogelijk wegnemen. Daarnaast zet het college in op een toekomstgerichte samenwerking tussen bedrijfsleven, kennis- en onderwijsinstellingen en de Zeeuwse overheden (kenniseconomie). Verder is het nodig om goede voorzieningen te behouden en te creëren, evenals een daarbij

passende natuur- en landschapsontwikkeling. Hierdoor verbetert de kwaliteit van de leefbaarheid en blijft de economische ontwikkeling in balans met de omgeving. Daarmee investeert dit college nadrukkelijk in het creëren van een aantrekkelijk vestigingsklimaat waardoor medewerkers van bedrijven en instellingen zich ook graag in Zeeland willen vestigen. Dit is nodig omdat economische groei vraagt om een gezonde arbeidsmarkt.

Binnen deze economische focus, kiest het college voor het stimuleren en verder versterken van die sectoren waar Zeeland goed in is. Dit zijn: procesindustrie met maintenance en bio-based economy, havens en logistiek, toerisme en recreatie, energie, landbouw/agrofood en visserij/aquacultuur.

Daarbij richt het college zich op concurrerende en duurzame economische ontwikkeling, met behoud en versterking van de ruimtelijke kwaliteiten en de leefbaarheid. Het college zet in op economische ontwikkeling, waardoor toekomstbestendige ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid, milieu en onderwijs, zorg en huisvesting gefinancierd kunnen worden.

Het huidige Kabinet kiest in haar economisch beleid voor drie nationale 'centers of expertise' (een term die het kabinet hanteert voor zeer innovatieve economische clusters): Rotterdam, Eindhoven en Amsterdam en zet in op negen topgebieden: water, agrofood, tuinbouw, hightech, life sciences, chemie, energie, logistiek en creatieve industrie. Zeeland is juist sterk in enkele van deze topsectoren. Met het havenbedrijf, de agrarische sector inclusief visserij en aquacultuur, de recreatie-

sector en het chemisch-industriële cluster vormt Zeeland een economische factor van belang voor de Nederlandse economie. Het college wil de economische potenties van deze sectoren beter benutten en zet zich daarom in om Biobased Economy en maintenance door het rijk erkend te krijgen als Zeeuwse aansluiting op het economisch topgebiedenbeleid. Ook pakt het college op het gebied van water de van toepassing zijnde onderdelen uit het Programma Zuid-Westelijke Delta op.

Om nog veel concreter en doelgerichter in te kunnen spelen op voorgenoemde kansen van Zeeland, wil het college samen met het MKB, de BZW en andere maatschappelijke partners een tot de verbeelding sprekende Economische Agenda voor Zeeland opstellen, waarin een verdere invulling wordt gegeven aan deze economische koers en dit ontwikkelingsgerichte beleid. Zij zijn immers stuwende krachten achter de gewenste economische ontwikkeling, groei en innovatie. Ook wil het college binnenkort, op basis van de hier aangegeven koers, samen met Provinciale Staten en genoemde maatschappelijke partners, een visie voor Zeeland opstellen voor de langere termijn.

De primaire focus van dit college op economische ontwikkeling, groei en innovatie past bij de provinciale kerntaak. Het provinciebestuur heeft de taak als regisseur van het regionaal ruimtelijk-economisch beleid inclusief cultuur en de gemeenten zijn verantwoordelijk voor het sociaal beleid inclusief voorzieningen. Een taakverdeling die met het aantreden van het

nieuwe kabinet alleen nog maar scherper is afgebakend. Het Rijk wil dat de provincies zich tot deze kerntaak beperken en dat willen provincies zelf ook, inclusief Zeeland.

Dit college beseft echter ook: de ene provincie is de andere niet. In de Randstedelijke provincies is de taakverdeling 'ruimtelijk-economisch' enerzijds en 'sociaal beleid en voorzieningen' anderzijds nu eenmaal strikter uitvoerbaar dan in een perifere, meer landelijke provincie als Zeeland.

Zeeland is door haar schaal, lage bevolkingsdichtheid en (eilanden)structuur in bestuurlijk opzicht anders dan de meeste andere provincies. De dertien Zeeuwse gemeenten danwel de regio's/eilanden zijn onderling zeer verschillend en door het water geografisch gescheiden, waarbij er geen sprake is van grote steden, zoals andere provincies die wel kennen. Door deze specifieke kenmerken is er op sommige (bovenlokale) sociaal-maatschappelijke thema's toch een rol voor het provinciebestuur weggelegd.

Kortom, het college kiest voor een taakinfilling die zich primair richt op de provinciale kerntaken, maar die wel past bij en recht doet aan de schaal van Zeeland.

3. Bestuur

Kerntaken

De Provincie richt zich primair op de kerntaken op het gebied van ruimte, economie en cultuur. Bij de uitvoering van de ruimtelijke kerntaak vervult de Provincie een met name kaderstellende rol, waarbij vooral wordt ingezet op minder maar duidelijke regels. Daarnaast weegt het college het aspect van leefbaarheid nadrukkelijk mee in het ruimtelijk beleid. Aandacht voor leefbaarheid ziet het college als investering in een aantrekkelijk vestigingsklimaat en daarmee in de economische ontwikkeling van Zeeland.

De Provincie heeft, met uitzondering van de jeugdzorg en de steunfunctie WMO, geen wettelijke taken op het gebied van onderwijs, zorg en welzijn. De verantwoordelijkheid/taken op het gebied van zorg en welzijn worden primair aan de gemeenten overgelaten. Dit is in lijn met het Kabinetsbeleid. Echter, het college is zich ervan bewust dat Zeeland door haar schaal, lage bevolkingsdichtheid en (eilanden)structuur in bestuurlijk opzicht anders is dan de meeste andere provincies. Het college ziet voor zichzelf de komende periode een beperkte aanvullende rol op de terreinen van onderwijs, zorg en welzijn in de zin van signaleren, stimuleren en coördineren van bovenlokale aspecten en het bevorderen van samenwerking ter zake. Als goed voorbeeld ziet het college de rol die de Provincie de voorbije jaren heeft gespeeld in het onderwijs (Kerend Tij), ziekenhuiszorg en ondersteuning backoffice WMO. De Provincie levert voornamelijk denkkracht, (kennis van het) netwerk en expertise, zodat de (gezamenlijke) bestuurskracht van gemeenten op deze sociaal-maatschappelijke vraagstukken toeneemt. Uitgangspunt is dat de

Provincie deze taken vervult op incidentele basis, desgevraagd en met minimale inzet van middelen en personeel.

Dualisme

De komende periode wil het college meer ruimte en aandacht geven aan dualisme, waarbij Provinciale Staten de kaders stellen en de uitvoering controleren van het collegebeleid. Het college stelt voor Provinciale Staten jaarlijks een statenbudget van € 1 mln. te laten reserveren.

Verder wil het college Provinciale Staten niet alleen een eindvoorstel voorleggen, maar waar mogelijk ook een startnotitie en voorstellen met verschillende keuzevarianten.

Samenwerken in Zeeland

In Zeeland zijn, net als in andere Nederlandse provincies, veel (semi-)overheden actief, zoals de Provincie, het waterschap Scheldestromen en de dertien gemeenten. Daarnaast heeft de Provincie in specifieke projecten te maken met Rijkswaterstaat directie Zeeland, belangenorganisaties en maatschappelijke partners. Allen werken aan een deel of juist aan een veelheid van taken of maatschappelijke opgaven, soms voor specifieke grondgebieden. Hoe dan ook, duidelijk is dat er veel organisaties en veel belangen betrokken zijn bij de voor Zeeland maatschappelijke kwesties, hetgeen leidt tot 'bestuurlijke drukte' en daardoor inefficiëntie en soms ook onderlinge irritatie. Het college zet zich in om de negatieve effecten van bestuurlijke drukte zoveel mogelijk te voorkomen en te bestrijden en pleit er voor dat de eerstverantwoordelijke organisatie de taken uitvoert. Decentraal wat kan, centraal

3. Bestuur

wat moet. Met de kerntaken als basis wil het college een efficiënte, gelijkwaardige en themagerichte/doelbewuste samenwerking aangaan met de Zeeuwse overheden waardoor de bestuurskracht in Zeeland toeneemt. Verder blijft het college inzetten op de gecoördineerde (strategische) samenwerking binnen Zeeland. De strategische agenda en het Zeeuws Position Paper zijn resultaten van huidige samenwerking tussen Zeeuwse overheden. Deze documenten zal het college in overleg met onze Zeeuwse partners herijken.

Jeugdparticipatie

De Provincie Zeeland heeft een goed en uitgebreid netwerk opgebouwd van jongeren die actief meedenken met de Provincie over provinciale onderwerpen. Ook dit college vindt 'jeugd' en 'jongeren' een belangrijke groep. Het college wil dat Zeeland ook voor jongeren een aantrekkelijke provincie is om te wonen, studeren, werken of te starten als ondernemer.

Daarom wil het college weten hoe zij over Zeeland en het vestigingsklimaat denken. Hun visie op de toekomst van Zeeland en hun mening op het provinciaal beleid vindt het college daarbij van groot belang. Ook in relatie tot ontgroening kan het college hun verfrissende denkkraft heel goed benutten. In de komende periode zal het college het provinciaal netwerk van jongeren (jongerendenktanks) dan ook actief blijven betrekken bij het verder invullen van het in dit akkoord aangegeven beleid en de uitvoering van onze provinciale kerntaken.

Grensoverschrijdende samenwerking

Zeeland is een provincie met een sterke identiteit. Gedeeltelijk heeft dat te maken met de ligging, aard en structuur van onze

provincie. Die regionale identiteit is een waardevol 'bezit' omdat het betrokkenheid en verbondenheid oplevert van inwoners, toeristen en ondernemers.

Daarom wil het college dat Zeeland zelfstandig blijft bestaan. Juist als Zeeland vanuit de eigen kracht redeneert, is zij een goede samenwerkingspartner voor anderen. De Provincie Zeeland weet waar zij anderen kan versterken en waar anderen de Provincie Zeeland versterken. Ook zal het college actief samenwerken in de interprovinciale samenwerking in Nederland (het IPO).

Lobby en belangenbehartiging

Het is belangrijk dat Zeeland zich ook buiten de provinciale grenzen profileert en aangeeft wat onze sterke sectoren en innovaties kunnen bijdragen aan het behalen van (inter)nationale doelen en het versterken van de concurrentiepositie van Nederland.

Het college zet samen met gemeenten en waterschap in op bestuurlijke krachtenbundeling. Een gezamenlijke lobbyist en Europees subsidieadviseur zijn eerste blijken van die strategische samenwerking. Daarnaast wil het college ook bestuurlijk stevig inzetten op lobby en belangenbehartiging, zowel door gedeputeerden als door onze Commissaris van de Koningin. Ook derden kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan de Zeeuwse strategische lobby.

Daarnaast zal het college in interprovinciaal verband (het Interprovinciaal Overleg IPO) pleiten voor verbetering van wet- en regelgeving ten behoeve van perifere provincies zoals Zeeland. Sommige regelgeving, danwel Haagse normen en

tabellen zijn vooral ontworpen voor (overbevolkte) Randstedelijke situaties. Te denken valt aan openbaar vervoer, minimum aantal leerlingen per school en NMA-normen (mededinging) voor bijvoorbeeld ziekenhuiszorg. Het college zal inventariseren of en in welke Zeeuwse dossiers 'Haags randstadcentrisme' bestaat, waar het nadelige effecten heeft op de ontwikkeling van Zeeland en waar het nodig is om actie te ondernemen.

Bestuurlijke werkgroepen

Het college heeft enkele belangrijke veranderingen voor ogen:

- 'schrappen van overbodige provinciale regelgeving' (deregulering);
- 'decentraal wat kan, centraal wat moet' (decentralisatie);
- 'voorkomen van overbodige overlegstructuren c.q. bestrijden van bestuurlijke drukte'.

Op deze onderwerpen (deregulering, decentralisatie en bestuurlijke drukte) willen we samen met bestuurlijke vertegenwoordigers vanuit het bedrijfsleven (MKB, BZW, ZLTO), waterschap en gemeenten en relevante, betrokken maatschappelijke organisaties voor 1 oktober 2011 een verbeterplan gereed hebben. Hiervoor wordt een bestuurlijke werkgroep ingesteld met een scherp geformuleerde opdracht.

Veiligheid

Veiligheid is van groot belang voor de inwoners van Zeeland. Echter, veiligheid is een breed begrip: het betreft o.a. toezicht en handhaving, de veiligheid vanuit (chemische en/of industri-

ële) bedrijven, de sociale veiligheid, verkeersveiligheid, de verhoging van de zeespiegel maar ook de bestrijding van de gevolgen van incidenten. Het college heeft oog voor de risico's in onze leefomgeving. Tegelijkertijd realiseert het college zich ook dat 'het bewaken en coördineren van veiligheid' primair een taak is van de Veiligheidsregio en de gemeenten. De relatie en afbakening van taken ten opzichte van de provincie, gemeenten en Veiligheidsregio dient helder te zijn (geregeld), met inachtneming van ieders bevoegdheden en taken op dit terrein. Uitgangspunt is dat we geen dingen dubbel willen doen. Het college hecht aan een efficiënte en effectieve taakuitvoering. Vanuit die optiek spreekt het college partners aan op hun verantwoordelijkheden en bevordert een goede op veiligheid gerichte samenwerking.

Gelieerde en gesubsidieerde instellingen/organisaties

Algemeen

Het college benadert de gelieerde en gesubsidieerde instellingen kritisch vanuit de opvatting over provinciale kerntaken en kostenbeheersing: de bijdrage daaraan is dus richtinggevend.

Creatieve oplossingen en samenwerking in de brede zin van het woord stimuleert het college wanneer dat leidt tot substantieel lagere kosten, behoud van de kwaliteit en verbetering van de doelmatigheid.

Zeeuwse Bibliotheek en Scoop

De Zeeuwse Bibliotheek is een belangrijke instelling voor Zeeland. Zij vervult een wetenschappelijke functie, een open-

3. Bestuur

bare functie en een samenwerkingsfunctie. De Zeeuwse Bibliotheek en Scoop zijn bezig een vergaande vorm van samenwerking te zoeken. Het college juicht dit toe, mits het leidt tot substantieel lagere kosten en daar op afgestemde subsidies, behoud/verbetering van de kwaliteit en verbetering van de doelmatigheid. Het streven is dat met deze samenwerking een kennis- en informatie-instelling ontstaat, dat meerdere partijen in Zeeland kan bedienen, voor zover dat past binnen onze kerntaken. Uit oogpunt van doelmatigheid en kostenbeheersing maakt het college prestatieafspraken over gewenste (onderzoeks)opdrachten. Het kennis- en informatiecentrum dat door deze samenwerking ontstaat, dient zich in de ogen van dit college vooral te richten op toepasbare kennis voor de praktijk.

Daarom bevordert het college een verdergaande samenwerking met de Zeeuwse kennisinstellingen, zoals de Hogeschool Zeeland, de Roosevelt Academy, het Roosevelt Study Centre, het Zeeuws Archief enz.

Auditonderzoek

De gelieerde instellingen werken niet alleen als expertorganisaties, maar vervullen vaak ook de functie van kenniscentrum. Financiële bijdragen aan de gelieerde instellingen worden dan ook op basis van prestatieafspraken toegekend, vanuit onze opvattingen over kerntaken en kostenbeheersing.

Dat betekent dat per prestatieproject beoordeeld en financieel afgerekend wordt. Om goed zicht te krijgen op de kwaliteit en doelmatigheid van de werkzaamheden c.q. van de opgeleverde resultaten, zal het college de interne auditfunctie van de provinciale organisatie opdracht geven om een audit uit te voeren. Deze audits zullen gefaseerd worden uitgevoerd, te

beginnen bij Scoop, de Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland, Sport Zeeland en het Klaverblad.

Natuur- en milieuorganisaties

Ter uitvoering van provinciaal beleid worden subsidies verleend aan een groot aantal organisaties. Zo ook aan de natuur- en milieugroepen die de belangen vertegenwoordigen van de Zeeuwse natuur- en milieusector. Omdat in de loop van de tijd de argumenten voor subsidieverlening aan deze groepen zijn veranderd, staat het college een afbouwperiode van dit subsidiebeleid voor. Daarbij staan twee uitgangspunten centraal: prestatieafspraken en bijdrage aan de uitvoering van het provinciaal natuur- of milieubeleid. Het college wil af van de situatie waarbij organisaties in stand worden gehouden met provinciale subsidie(s).

Voor organisaties die een structurele bijdrage van de Provincie ontvangen zal het college, rekening houdend met de rechten en plichten die over en weer gelden, afspraken maken over een afbouwperiode. Hierdoor krijgen die organisaties de gelegenheid om beleid te vast te stellen voor het ontwikkelen van kwalitatief goede projecten, waarmee ze projectsubsidies kunnen verkrijgen, en voor het genereren van andere, structurele inkomsten van leden en particulieren.

De provinciale organisatie

In het (recente) verleden zijn in het Bestuurskrachtonderzoek door de Commissie Calon analyses gemaakt en aanbevelingen gedaan over de omvang en de cultuur c.q. de werkwijze van de provinciale organisatie. Zo wordt onder meer gesignaleerd dat in de uitvoering van beleid, zich vaak een gebrek aan

integraliteit voordoet, hetgeen samenhangt met het verouderde sectorenmodel van de ambtelijke organisatie. Een ander punt van kritiek is de omvang van de ambtelijke organisatie; op de schaal van Zeeland is deze omvang in verhouding groot. Ook plaatst de commissie vraagtekens bij de in- en externe doelmatigheid (efficiënte realisatie van doelstellingen) van de Provincie.

Het college zet op basis van deze analyse er de komende periode op in dat de provinciale organisatie beter aansluit op onze kerntaken, met inachtneming van begrippen als kwaliteit, integraliteit, doelmatigheid, kostenbeheersing en efficiency.

De focus op de provinciale kerntaken moet leiden tot een geringere omvang van de provinciale organisatie, waarbij het college kijkt naar provincies van een vergelijkbare grootte. Het college zal een onafhankelijk, extern bureau opdracht geven om die noodzakelijke omvang te bepalen, behorende bij het takenpakket zoals door het college ten doel gesteld en met inachtneming van de uitgangspunten in dit collegeprogramma ten aanzien van de wijze en het niveau van uitvoering.

Vanuit oogpunt van kostenbeheersing zal ook aandacht besteed worden aan de beperking van de overheadkosten. Op 1 januari 2012 moet het plan van de nieuwe organisatie gereed zijn. Vervolgens dient de organisatie voor het einde van deze bestuursperiode aan de gewenste omvang en het gewenste niveau aangepast te zijn.

Het college realiseert zich wat dit kan betekenen voor medewerkers. Het college zal zich inspannen om, in navolging van taken die gedecentraliseerd worden, medewerkers op een goede, zorgvuldige wijze te begeleiden bij een eventuele overgang naar een andere werksituatie (doorstroming, outplace-

ment, om-/herscholing etc.). Uitgangspunt is zo weinig mogelijk gedwongen ontslagen. Het college zal zelf leiding geven aan deze verandering en reserveert hiervoor de nodige financiële middelen.

4. Economie en Werkgelegenheid

Het college zet de komende periode in op een stevige economische groei.

De economische ontwikkeling, groei en innovatie vormen in dit collegeprogramma dé centrale focus voor de komende vier jaar. Het college kiest daarbij voor het stimuleren en verder versterken van die sectoren waar Zeeland goed in is. Dit zijn: procesindustrie met maintenance en biobased economy, havens en logistiek, toerisme en recreatie, energie, landbouw/agrofood en visserij/aquacultuur.

In algemene zin (rolopvatting) wil het college genoemde economische ontwikkelingen stimuleren en faciliteren, planologisch mogelijk maken (Omgevingsplan), promoten en onnodige en ongewenste belemmeringen in de regelgeving waar mogelijk wegnemen.

Het college legt binnen het economisch beleid extra nadruk op (het stimuleren van) innovatie.

Kennis- en onderwijsinstellingen spelen daarbij een grote rol. Een toekomstgerichte samenwerking tussen de drie O's, ondernemers, onderwijs en overheid, vindt het college van groot belang voor verdere ontwikkeling van de Zeeuwse (kennis)economie.

Hier ligt ook een link met de opgave voor het Zeeuwse midden- en kleinbedrijf (MKB). Een vitaal midden- en kleinbedrijf is onmisbaar voor een voorspoedige ontwikkeling van de Zeeuwse en de regionale economie en voor de (grote) industrie bijvoorbeeld in het havengebied. Innoveren en het toepassen van kennis in het midden- en kleinbedrijf is een voorwaarde voor groei en werkgelegenheid. Zeeuwse instellingen beschikken over kennis maar deze komt nog onvoldoende ten goede aan het midden- en kleinbedrijf. Het college wil zich inspannen om een extra

slag te maken in de kenniseconomie gericht op innovatie en het toepassen van kennis in het midden- en kleinbedrijf.

Verder ziet het college verbetering van het vestigingsklimaat en verbetering van de bereikbaarheid en mobiliteit als basisvoorwaarden voor de gewenste economische groei. De aanwezigheid van een optimaal functionerende zorgsector is een wezenlijk onderdeel van een goed vestigingsklimaat. Dit geldt ook voor onderwijs- en culturele voorzieningen. De combinatie van zorg en toerisme biedt ook kansen voor Zeeland. De Provincie wil nieuwe ontwikkelingen faciliteren die gericht zijn op het toerusten van Zeeland voor inwoners en toeristen die zorg behoeven. Verder wil het college de positieve vestigingsfactoren en kwaliteit van leven in Zeeland meer uitdragen en daarmee actief bijdragen aan de promotie van Zeeland als aantrekkelijke vestigingsplaats. De promotie moet wel integraler en in samenwerking met partners, nu zijn er te veel afzonderlijke initiatieven, waarbij (een Zeeuwse) samenhang mist en er sprake is van (kosten)inefficiëntie.

Het college hecht veel belang aan een goed functionerende Zeeuwse arbeidsmarkt. De SER Zeeland kan hierin een rol vervullen. Ook gaat het college samen met andere betrokkenen (kritisch) na of, en zo ja, hoe het Sociaal Akkoord na afloop van de huidige looptijd in 2011 herijkt dient te worden in het licht van dit collegeprogramma.

Het college wil een haalbaarheidsonderzoek naar de realisatie van glasvezelnet voor het bedrijfsleven, bij voorkeur via Delta NV. In dit onderzoek zal in ieder geval moeten worden onderzocht welke subsidiebudgetten vanuit het Rijk en Europa hiervoor beschikbaar zijn.

4. Economie en Werkgelegenheid

Er zijn enkele sectoren die zo onlosmakelijk bij Zeeland horen en waar het college zulke regio-specifieke kansen ziet, dat het college zich actief zal inzetten om die kansen de komende periode te benutten:

De Zeeuwse havens en de WCT

Het college ziet de havens van Zeeland Seaports als motor van de Zeeuwse economie. De havens vormen een belangrijk deel van de economische infrastructuur en leveren een zichtbare bijdrage aan de economische groei en ontwikkeling van Zeeland. Daarmee wordt tegelijkertijd een bijdrage geleverd aan de werkgelegenheid en leefbaarheid in Zeeland.

De Zeeuwse havens vormen het derde havengebied van Nederland, gelegen in de nabijheid van de Belgische havens Antwerpen, Gent en Zeebrugge. Deze strategische ligging biedt kansen om de Zeeuwse havens nog verder te ontwikkelen en interessante samenwerkingsverbanden aan te gaan.

Het college ziet de containerisatie in de havens van Zeeland Seaports als een belangrijke voorwaarde voor de economische ontwikkeling van en de werkgelegenheid in Zeeland. De inzet van het college blijft er op gericht om containerisatie in het algemeen, en de WCT in het bijzonder, mogelijk te maken. Het college is zich er terdege van bewust dat containerisatie leidt tot een toename van het aantal verkeersbewegingen. Daarbij moeten volgens de 'modal split'-formule de vervoersstromen zo evenwichtig mogelijk worden verdeeld over de weg, het spoor en het water. Het college erkent dan ook het belang van goede achterlandverbindingen en zal hier nadrukkelijk aandacht aan besteden.

Containerisatie middels aanleg van de Westerschelde Container Terminal vraagt een forse investering van meerdere partijen: Zeeland Seaports in de aanleg van de kade en de exploitant in de inrichting en exploitatie van de containerterminal. Zeeland Seaports kiest voor de realisatie van deze containerterminal. Het college zal waar mogelijk de provinciale regels die aanleg van de WCT belemmeren in het nieuwe Omgevingsplan achterwege laten. Het is aan Zeeland Seaports om het moment te bepalen waarop zij een verzoek indient, waarna de Provincie een inpassingsprocedure zal starten.

Ontwikkeling Kanaalzone

Het college ziet grote kansen voor Zeeland in de Kanaalzone en wil daarom verdere ontwikkeling stimuleren, mogelijk maken en promoten.

Sinds enkele jaren wordt in de (internationale) Kanaalzone geïnvesteerd en samengewerkt in integrale beleidsontwikkeling en -uitvoering. Vanuit de complexiteit van de vraagstukken zijn meerdere overheden hierbij betrokken: gemeenten in de regio en grensoverschrijdend, de stad Gent en de provincie Oost-Vlaanderen en de Nederlandse rijksoverheid. Vanuit Gent klinkt de roep om een verbetering van de toegankelijkheid van het Kanaal van Gent naar Terneuzen (de nieuwe zee-sluis).

De Provincie Zeeland heeft in deze ontwikkeling en samenwerking altijd een actieve rol gespeeld. Dit college wil die actieve rol continueren. De economische ontwikkeling van deze regio en de effecten daarvan voor de hele provincie zijn enorm. Eén effect is de versterking van de positie van de Zeeuwse havens als logistiek knooppunt in de Vlaams-Nederlandse delta, waarbij ook Zeeland Seaports en de

Economische Impuls Zeeland betrokken zijn. Ook is deze ontwikkeling een flinke impuls voor het realiseren van een innovatief, duurzaam industrie- en havencluster in Zeeland. Een ander effect is de bijdrage die de ontwikkeling levert aan het vestigingsklimaat, de werkgelegenheid en dus de leefbaarheid in de (krimp)regio Zeeuws-Vlaanderen en de kansen die het biedt voor de Westelijke Kanaaloever. Ook is de samenwerking van grote invloed op andere ontwikkelingen, zoals de ontwikkeling van verbindingen met het Belgische en Franse achterland en de aanpak van grensoverschrijdende vraagstukken zoals de arbeidsproblematiek tussen Nederland en Vlaanderen. Het college zet daarom ook de komende periode in op intensieve samenwerking en op het creëren van ruimte. Daarmee hoopt zij kansen voor de huidige bedrijven in de regio en voor de vestiging van nieuwe bedrijven te creëren. Ook hier ziet het college een samenwerking tussen ondernemers, onderwijs en overheden (de drie O's) als zeer belangrijk en zet zich dan ook in voor de rol en kansen van kennis- en onderwijsinstellingen in Zeeland en in de regio Gent.

Tweede kerncentrale

Het college acht de overgang van fossiele brandstoffen naar duurzame brandstoffen noodzakelijk. In de overgangsfase acht het college kernenergie een goed alternatief. Het college ziet de bouw en de exploitatie van een tweede kerncentrale als een belangrijke en verantwoorde stap in Zeeland voor de versterking van de Zeeuwse economische infrastructuur en (hoogwaardige) werkgelegenheid. De veiligheid/risico's bij een calamiteit en de reststoffenproblematiek hebben onze aandacht. Daaraan kan ook de Covra een bijdrage leveren. Daar waar het college de mogelijkheden en invloed heeft, zal

zij actief meewerken met de initiatiefnemer(s) van een tweede kerncentrale. Het vasthouden en versterken van het maatschappelijk draagvlak is een taak voor de bedrijven en de overheden gezamenlijk. Het college realiseert zich dat de actuele gebeurtenissen in Japan daar op van invloed zijn. Deze gebeurtenissen en de evaluatie ervan, krijgen van het college dan ook aandacht evenals (de resultaten van) de EU-stresstest van de huidige kerncentrale bij Borssele.

Het college ziet ook dat de hoofdbeslissing voor dit project in 'Den Haag' ligt en dat de rijksoverheid (EL&I) de trekker is. De rijksoverheid zal echter op de noodzakelijke terreinen en onderwerpen moeten samenwerken met provinciale en gemeentelijke overheden. Voor de uiteindelijke bouw van de nieuwe centrale is het college bereid met het Rijk mee te werken op die onderwerpen waar de Provincie over gaat, zeker als het Rijk op zijn beurt meewerkt aan versterking van het nucleair cluster in Zeeland.

Het past in het streven van het college om het nucleair cluster in Zeeland te versterken. Zeeuwse onderwijsinstellingen hebben dat eerder gedaan met het starten van nucleaire opleidingen en samenwerkende partners doen dat onder leiding van de gemeente Borsele met betrekking tot de komst van een nucleair kenniscentrum. Het college blijft inzetten op de komst van de onderzoeksreactor van Pallas naar Zeeland.

De Partij van de Arbeid behoudt zich het recht voor om, zowel in het college van Gedeputeerde Staten als in Provinciale Staten, tegen een voorstel over de bouw van een tweede kerncentrale in Zeeland te stemmen.

4. Economie en Werkgelegenheid

Energietransitie

Het college zet voor de lange termijn in op duurzame vormen van energieopwekking en stimuleert innovatieve ontwikkelingen op dit terrein evenals duurzame alternatieven voor fossiele brandstoffen zoals kolen, olie en gas. Hierbij kan gedacht worden aan andere vormen van energieopwekking – zoals getijdenenergie, aardwarmte, biomassa, zonne-energie, windenergie, zogeheten blauwe energie (door osmose) – maar ook aan decentrale energieopwekking. Het college streeft naar een CO₂-, SO₂- en NO_x-arme en duurzame samenleving.

Windmolens

Een van de duurzame vormen van energieopwekking is wind-energie. De Provincie heeft een kaderstellende rol t.a.v. dit onderwerp. Daarom zal in het Omgevingsplan ruimte worden geboden aan gemeenten om beleid uit te voeren.

Het kader zal vooral bestaan uit een vestigingsbeleid voor windmolens, waarbij concentratie het uitgangspunt is voor grote windmolens, zoals de offshore-windparken. Deze vorm biedt tevens economische voordelen voor productie- en onderhoudsbedrijven, die in de Zeeuwse havens een uitstekende locatie voor vestiging kunnen vinden. Op het land wil het college geen nieuwe grootschalige parken. De (kleine) reeds bestaande parken kunnen worden geïntensiveerd en gemoderniseerd. Solitair geplaatste, kleine windmolens wil het college onder voorwaarden in het buitengebied toestaan. Deze voorwaarden komen in het Omgevingsplan te staan. Het college wil een actieve lobby voeren richting Den Haag en/of Brussel om ervoor te zorgen dat de rijksopdracht voor wind-energie ook een financiële (subsidie)regeling krijgt. Tevens dienen kosten van aansluiting van de windmolenparken op het

landelijke energienet niet alleen voor rekening van Delta NV te komen.

Andere vormen van energieopwekking

Zeeland is in Nederland de provincie met de meeste zonuren. De hoeveelheid zonuren draagt er aan bij dat het opwekken van zonne-energie ook op onze warme belangstelling en inzet kan rekenen. De eventuele komst van een tweede kerncentrale kan, aansluitend op mogelijkheden die toch al bestaan in het Sloegebied, ook een bijdrage leveren aan het benutten van koelwater als warmwatervoorziening in woongebieden. Met name bij de bouw van nieuwe woongebieden, zoals het Scheldekwartier in Vlissingen, zijn zulke kansen mogelijk aanwezig.

Recreatie en toerisme

Recreatie en toerisme zijn belangrijke economische pijlers voor de Provincie Zeeland. Het college zal de kansen die hier liggen samen met het bedrijfsleven benutten. Deze sector is bij uitstek geschikt om een bijdrage te leveren aan economische ontwikkelingen in Zeeland. Het college wil ondernemers in het Omgevingsplan de ruimte bieden voor verdere ontwikkeling en wil hen actief ondersteunen bij ontwikkeling van en investeringen in het toeristisch-recreatief product van Zeeland, waarbij kwaliteit en kwaliteitsverbetering voorop staan.

Het college draagt bij aan de ontwikkeling van een krachtige toeristische uitvoeringsorganisatie die verantwoordelijk is voor een integrale uitvoering van vernieuwende toeristisch-

4. Economie en Werkgelegenheid

recreatieve projecten. Tevens zet het college in op een meerjarige integrale promotie, waardoor Zeeland beter zichtbaar wordt in binnen- en buitenland. In dit opzicht bevordert de Provincie eveneens een intensievere verbinding tussen economie, culinair, cultuur, natuur en toerisme.

Verder wil het college de aanleg en versterking van recreatieve routestructuren bevorderen. Het fietsknooppuntensysteem en het wandelnetwerk zijn belangrijke elementen voor de profilering van Zeeland als wandel- en fietsprovincie. Het college stimuleert de uitbreiding daarvan met nieuwe diensten en voorzieningen. Ook wil het college bekijken wat de mogelijkheden zijn om de Vlaamse kusttram, gefaseerd, door te trekken naar West Zeeuws-Vlaanderen. Het college ziet deze voorziening als waardevol voor de ontwikkeling van West Zeeuws-Vlaanderen en het omliggende gebied.

Land en water zijn in Zeeland onlosmakelijk met elkaar verbonden. Het college wil de mogelijkheden voor alle vormen van waterbeleving beter benutten en zet daarom in op de ontwikkeling van jachthavens, de aanleg van een cruisekade in Vlissingen en voorzieningen op en om het water. Het Masterplan Watersport biedt goede aanknopingspunten om de mogelijkheden en kansen voor Zeeland te benutten.

Plattelandstoerisme is een kansrijke vorm van platteland vernieuwing die goed aansluit op de markt en past bij het Zeeuwse DNA. De provincie roept de gemeenten, belangenorganisaties en ondernemers op om met goede projecten te komen.

Informatievoorziening voor de toerist is van groot belang. Het college wil daarom de mogelijkheid onderzoeken voor het Wireless ontsluiten van Zeeland.

Landbouw/agrofood

Agrarisch Zeeland is economisch en landschappelijk van belang. De sector is goed voor de werkgelegenheid. Het aantal agrarische bedrijven daalt 2-3% per jaar (circa 80 bedrijven per jaar). Het college biedt ruimte aan schaalvergroting en intensivering in de lijn van maatschappelijk verantwoord en duurzaam ondernemen. Ook (kleinschalig) verwerken van landbouwproducten op bestaande agrarische bedrijven krijgt de nodige ruimte. Het landelijk gebied wordt steeds meer medegebruikt door burgers en recreanten. Daarom zet het college zich, behalve voor productielandbouw, ook in voor verbreding van de landbouw. Het college wil (planologisch) ruimte maken voor nieuwe economische dragers, zoals recreatie, toerisme, zorg en streekproducten. Zeeland vermarkten voor beleving, recreatie en landschap maakt ook dat het landelijk gebied op die wijze toegankelijk, veilig en uitnodigend ingericht moet zijn. Daarbij wil het college de vlasteelt, een mooi Zeeuws product dat een relatie heeft met het cultureel erfgoed, de landbouw en recreatie en toerisme, stimuleren. Het college wil zich ook inzetten voor de verdere ontwikkeling van landbouwroutes, waarvoor Europese subsidie wordt aangevraagd. Ook zet het college zich in voor ketensamenwerking in Zuid-Nederlands verband voor de (agro)foodbedrijven ('Foodport').

Visserij en aquacultuur

Deze sector hoort bij Zeeland en is voor de Provincie in economisch en maatschappelijk opzicht van groot belang. Het college wil de visserijsector faciliteren en de ruimte bieden om de

omslag naar een duurzame visserij nog verder te maken. Innovatieve projecten en duurzame viskwekerij zullen we actief steunen en de mogelijkheden voor cofinanciering vanuit EU en Rijk onderzoeken. Het college zet zich in voor de versterking van een visserijkenniscentrum in Zeeland. Ook hier geldt dat we de Visserijsector willen ondersteunen bij hun promotie- en lobbyactiviteiten. Als voorbeeld noemen we de Zeeuwse deelname aan de Floriade 2012 in Venlo, waaraan de aquacultuursector met een aantal innovatieve voorbeelden wil deelnemen om Zeeland op de (inter)nationale kaart te zetten.

Rijksdiensten en -taken

Met de miljardenbezuinigingen in het vooruitzicht kijkt het Rijk naar centralisatie van Rijksdiensten. Het college wil zich actief inzetten voor het behoud van Rijksdiensten in Zeeland zoals de rechtbank, belastingdienst en de politie. Deze zijn van groot belang voor de economische structuur en werkgelegenheid en daarmee ook voor de leefbaarheid van onze provincie.

Behalve het behoud van Rijksdiensten wil het college nagaan of ondersteunende rijksdiensten (denk aan wagenparkbeheer, ICT, datacenters, enz.) in Zeeland gevestigd kunnen worden. De steeds verder reikende ICT-mogelijkheden maken vestiging van dit soort diensten in de periferie van Nederland alleszins aantrekkelijk. Ook biedt de reorganisatie van rijksdiensten in dit opzicht mogelijk kansen. Specifiek willen we Den Haag wijzen op de mogelijkheden van Zeeland als vestigingsplaats voor een landelijke meldkamer van de hulpdiensten. Als tweede risicogebied in Nederland is er veel voor te zeggen om deze voorziening juist hier te vestigen.

Goederenvervoer

Het college zet zich in voor verdere versterking van het goederenvervoer in Zeeland. In 2011 willen wij in samenspraak met een aantal partners een nieuw goederenvervoerplan voorbereiden. Actuele onderwerpen hiervoor zijn de binnenvaart (verdwijnde binnenvaartkades, capaciteitsproblemen bij de sluizen en de komst van de Seine-Scheldeverbinding), de toegankelijkheid van het Kanaal Gent-Terneuzen (de nieuwe zee-sluis bij Terneuzen met het oog op de belangen van de haven van Gent en met gunstige effecten voor de ontwikkeling van de westelijke Kanaaloever). Ook enkele bekende onderwerpen zoals de spoorverbinding Zeeland-Antwerpen (VEZA) en de versterking van de positie van de Zeeuwse havens als logistiek knooppunt in de Vlaams-Nederlandse delta stellen we in het nieuwe goederenvervoerplan aan de orde.

5. Ruimte, natuur en leefomgeving

Ruimtelijke ordening

Het college gaat een nieuwe koers volgen als het gaat om de invulling van de provinciale kerntaak ruimtelijke ordening. De Provincie gaat meer de kaders stellen, zich minder met details bemoeien en gemeenten meer de ruimte geven. Om deze trendbreuk kracht bij te zetten, zal het college zich op korte termijn herbezinnen op:

- het Omgevingsplan, dat globaal moet zijn, maar wel met een helder kader en een duidelijke visie op kwaliteit van de ruimtelijke omgeving;
- de PROV (de Provinciale Ruimtelijke Orderingsverordening), insteek is het ontdoen van detailleringen en van wat niet van wezenlijk provinciaal belang is;
- het principe van verevening;
- de rol van het Kwaliteitsteam;
- de programmering van woningbouw en bedrijventerreinen;
- de taakverdeling op ruimtelijk gebied vanuit het principe 'centraal wat moet en decentraal wat kan'. Daarvoor stellen we een bestuurlijke werkgroep in, met vertegenwoordiging uit diverse gemeenten (qua spreiding, grootte etc.) en Provincie. We betrekken in aanmerking komende marktpartijen hierbij. Het tijdbestek voor het nieuwe Omgevingsplan is hierin leidend.

Voor de toekomst wil het college per gebiedsgericht project bekijken of de provincie daar (financieel) aan wil bijdragen. De mate waarin een project ruimtelijk-economisch van provinciaal, regionaal of bovenlokaal belang is, zal hierbij van doorslaggevende betekenis zijn.

Krimpregio's

Het college wil op een positieve manier inspelen op de gevolgen van demografische veranderingen in Zeeland. Daarbij draait het niet alleen om krimp, ook om bijvoorbeeld de verandering van bevolkingssamenstelling (vergrijzing/ontgroening) en verandering van de grootte van huishoudens. Het college ziet het als de rol van de Provincie om te signaleren, agenderen, stimuleren, coördineren en bevorderen van bovenlokale samenwerking(en), bijvoorbeeld met woningbouwcorporaties en gemeenten. Daarbij zijn niet alleen praktische oplossingen van belang, maar ook de verandering in attitude ten aanzien van krimp. Het college vindt het van belang om uit te gaan van de kracht van Zeeland, de kracht van de regio's en anders te leren denken over mogelijke oplossingen. Ook kennisdeling, binnen en buiten Zeeland, acht het college daarbij van groot belang. Daarom blijven wij deelnemen aan de landelijke werkgroep van krimpregio's. Ook willen wij ons inzetten om rijksmiddelen naar Zeeland toe te halen die bestemd zijn voor krimpregio's. Verder ziet het college ook praktische oplossingen, zoals het stimuleren van deeltijdwonen. Het college zal hiervoor de belemmeringen wegnemen c.q. de benodigde ruimte verschaffen in het nieuwe Omgevingsplan. Het is dan aan de gemeenten om die ruimte te nemen en creatieve en kwaliteitsgerichte maatregelen als deeltijdwonen mogelijk te maken.

Regionale Uitvoeringsdienst (RUD)

De Provincie heeft de regie bij de vorming van Regionale Uitvoeringsdiensten voor vergunningverlening, toezicht en handhaving van gemeenten en provincies. In deze uitvoerings-

>

5. Ruimte, natuur en leefomgeving

organisaties worden de taken op gebied van bouwen, milieu en natuur ondergebracht.

In Zeeland ligt er nu een intentieverklaring. In 2012 is de oprichting van de Zeeuwse RUD voorzien. Wat betreft de oprichting van deze uitvoeringsdienst, stellen wij enkele kaders: de organisatie dient sober, efficiënt en doeltreffend opgezet te worden. De omvang van de organisatie dient in verhouding te staan tot de taken die moeten worden uitgevoerd. Daarbij moet voldoende kwaliteit geborgd zijn als het gaat om de uitvoeringstaken op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH-taken) van met name de BRZO-bedrijven.

Milieu

Wij vinden een goed vestigingsklimaat voor nieuwe bedrijven en inwoners van groot belang, wat een directe relatie heeft met de door ons beoogde stevige economische groei en economische ontwikkeling. Ook houdt milieu verband met de leefbaarheid, de gezondheid en het welzijn van de mensen. De landelijke milieu-eisen en normen zijn in onze ogen voldoende.

Handhaving

Wij willen de milieuregelgeving integraal handhaven. Daarbij streven wij naar een realistische, professionele en transparante aanpak en organisatie. Wij zullen een werkgroep van bestuurlijke vertegenwoordigers van Provincie, gemeenten en bedrijfsleven opdracht geven om binnen drie maanden een beleidsontwerp aan te leveren dat aan deze criteria voldoet. In de opdracht aan de werkgroep zal tevens meegenomen

worden dat wij het publiek inzicht willen geven in meetgegevens van bedrijven. Wij willen een transparante communicatie over eventuele risico's richting de mensen in Zeeland.

De werkgroep dient rekening te houden met de gevolgen van de vorming van de Regionale Uitvoeringsdienst. In relatie tot de RUD en de handhavingstaak zullen wij ons inspannen om de (beleidsmatige) kennis van de BRZO-bedrijven c.q. de problematiek bij deze bedrijven voor de Provincie te behouden. De uitvoeringstaken worden overgeheveld naar de RUD.

Natuur en Landelijk gebied

Als gevolg van de minder florissante financiële situatie en de landelijke discussies over natuurbudgetten zullen wij een terughoudend beleid voeren ten aanzien van nieuwe natuurontwikkeling. Ook zullen we geen gronden aankopen of andere nieuwe verplichtingen aangaan voor natuurontwikkeling. Maar het bijzondere Zeeuwse landschap verdient wel bescherming. Daarom hecht dit college aan goed beheer en onderhoud en een goede toegankelijkheid van bestaande natuurgebieden en voor terreinen die inmiddels zijn ingericht als natuur.

Kennis en kwaliteit zijn bij goed beheer en onderhoud centrale begrippen. Daarom zullen wij nagaan of aanbesteding in tendervorm, op basis van kwaliteitsvereisten en continuïteit, mogelijk is. Wij bieden daarbij bedrijven, vrijwilligersorganisaties en/of samenwerkingsverbanden dezelfde kansen.

Om natuur te ontwikkelen, heeft de Wet Landelijk Gebied het mogelijk gemaakt dat provincies gebiedsgerichte ontwikkelingen konden doen. In het kader van de rijksbezuinigingen

lijkt de Rijksoverheid de gemaakte afspraken niet na te komen. De Provincie kan hierdoor in een overmachtsituatie ten opzichte van derden komen. Interprovinciaal wordt hierover een procedure gevoerd tegen het Rijk. Het college mengt zich actief in de landelijke discussie en sluit zich aan bij de interprovinciale initiatieven in dit conflict met het Rijk.

Uitgangspunt blijft dat de gemaakte, contractuele afspraken nagekomen worden, zodat de Provincie met de geïnitieerde investeringen in het landelijk gebied ook daadwerkelijk een impuls kan geven aan het wonen, werken en recreëren in het landelijk gebied, met een goede balans tussen alle functies.

Ontpoldering en Hedwigepolder

Het college is tegenstander van ontpoldering voor uitsluitend natuurdoeleinden. We staan niet afwijzend tegenover binnendijkse functieverandering, waarmee economisch rendement behaald en behouden kan worden. Het college zet in op een alternatief voor ontpoldering van de Hedwigepolder, waarbij het zoekgebied ruimer mag zijn dan het Westerschelde-estuarium.

Verdieping(en) Westerschelde

Het college is tegen een vierde verdieping van de Westerschelde, maar staat niet afwijzend tegenover kleine aanpassingen om de toegankelijkheid van de havens in Vlissingen te verbeteren. In overleg met Zeeland Seaports, zal de Provincie deze eventuele aanpassingen te zijner tijd beoordelen op noodzaak en wenselijkheid.

6. Mobiliteit en bereikbaarheid

Infrastructuur

Het college vindt een goede infrastructuur en goede bereikbaarheid voor Zeeland van groot belang. Allereerst zullen we daartoe twee (lopende) projecten in de komende periode ten uitvoer brengen: de tweede en derde fase van de recreatieverdeelweg (gemeente Schouwen-Duiveland) en de rondweg Aardenburg. Voor deze projecten is financiële dekking. Daarnaast wil het college de komende periode een aantal extra maatregelen/investeringen voor twee infrastructurele projecten: de N60 (een goede verbinding van de weg Hulst-Kapellebrug op het Belgische snelwegsysteem) en de weg Goes-Bruinisse (provinciale gedeelte) veiliger maken en de doorstroming verbeteren. Voor aanpassing van het rijksgedeelte van deze weg zullen wij overleg starten met de rijks-wegbeheerder.

Ook zal het college de komst van (beveiligde) verzorgingsplaatsen voor beroepschauffeurs stimuleren.

Verder acht het college het van groot belang om te investeren in het onderhoud van wegen en streeft het college naar samenwerking met het waterschap Scheldestromen, mits het (financiële) voordelen oplevert. Daarbij spreken wij de intentie uit om de daaruit vrijkomende middelen opnieuw aan te wenden voor infrastructuur. Ook het Kabinet zet in op economische ontwikkeling en infrastructuur, waardoor er in deze kabinetsperiode € 21 mld. vrij komt voor infrastructuur (uit het MIRT). Het college zet zich actief in om uit deze post middelen voor infrastructurele projecten in Zeeland beschikbaar te krijgen.

Zeeland is relatief gezien verkeersonveilig en er zijn jaarlijks helaas veel verkeersslachtoffers. Het college streeft naar meer verkeersveiligheid en zet in op educatie, infrastructuur en gedragsbeïnvloeding.

Openbaar Vervoer

Het Openbaar Vervoer in Zeeland vraagt maatwerk. Dat heeft te maken met de typische gebiedskenmerken van Zeeland; geografische spreiding, aanwezigheid van water en veel dunbevolkt landelijk gebied. Het college wil geen lege of onderbezette bussen en ziet het als uitdaging om samen met gemeenten en vervoersbedrijven slimme combinaties en oplossingen voor het OV te bedenken die het best passen bij de structuur van de Provincie Zeeland. De huidige vervoersconcessies komen in 2014 vrij.

Krachtenbundeling en andere maatregelen moeten ervoor zorgen dat het openbaar vervoer in Zeeland vanaf 2014 efficiënt en effectief is. Verschillende doelgroepen kunnen, door de verschillende financiële stromen gericht in te zetten, tegelijkertijd vervoerd worden. Daarbij kan een slimme combinatie met het bedrijfsvervoer gemaakt worden. Om het provinciaal standpunt hierover te bepalen, stelt het college binnenkort een startnotitie op waarin enkele varianten/alternatieven ter kaderstelling aan Provinciale Staten worden voorgelegd.

Het Openbaar Vervoer van en naar Zeeland heeft onze aandacht. Dit geldt in het bijzonder de spoorverbindingen met de Randstad en België en de grensoverschrijdende busverbindingen.

6. Mobiliteit en bereikbaarheid

Logistieke landbouwroutes

De wegbeheerders in Zeeland – Rijkswaterstaat, Provincie, waterschap en gemeenten – werken samen met vertegenwoordigers van de landbouwsector (ZLTO en CUMELA) aan de realisatie van een Kwaliteitsnet Landbouwverkeer Zeeland. Het netwerk bevat de meest gebruikte routes door het landbouwverkeer in Zeeland. Het doel hiervan is dat het landbouwverkeer zich over grotere afstanden vlot en veilig kan verplaatsen, zonder dat dit ten koste gaat van de verkeersveiligheid en doorstroming van het overige verkeer en de leefbaarheid in de kernen. Het landbouwroutenetwerk moet worden ingebed in plannen van andere beleidssectoren, zoals bijvoorbeeld de Gebiedsagenda van het Rijk, het MIRT, het provinciaal Omgevingsplan, de regionale landbouwgebiedsontwikkelingsplannen en de plannen voor recreatieve fiets- en wandelroutes. De belangrijkste knelpunten voor het landbouwverkeer wegen op die manier mee in de besluitvorming en de planvorming over infrastructurele projecten. Het college hecht sterk aan deze integrale aanpak in het kader van de (landbouw)verkeersveiligheid. Naast het beschikbaar stellen van financiële middelen wordt ook het aanwijzen van een landbouwverkeerscoördinator hiervoor van belang geacht.

7. Leefbaarheid

Zorg en Welzijn

Het college ziet voor zichzelf de komende collegeperiode een beperkte aanvullende rol op de terreinen van zorg en welzijn in de zin van signaleren, stimuleren en coördineren van boven-lokale aspecten en het bevorderen van samenwerking ter zake. De Provincie levert voornamelijk denkkracht, (kennis van het) netwerk en expertise. Uitgangspunt is dat de Provincie deze taken vervult op incidentele basis, desgevraagd en met minimale inzet van middelen en personeel. Doel is het versterken van de Zeeuwse bestuurskracht op terreinen van zorg en welzijn die bovenlokaal zijn.

Jeugdzorg

Het Kabinet is bezig met de voorbereiding van de overdracht van de jeugdzorgtaken van provincies naar de gemeenten. Het college zal deze overdracht op een zorgvuldige manier voorbereiden en uitvoeren. Omdat deze overheveling een beslissing is van het Rijk, streeft het college er naar geen autonome middelen in te zetten voor het overgaan van deze jeugdzorgtaken.

Ziekenhuiszorg en ambulancevoorziening

De specifieke omstandigheden in Zeeland, o.a. de maatschappelijke discussie, de diverse belangen, de noodzaak tot samenwerking, de wens bij het Rijk om één Zeeuws geluid, maken dat we ons als college betrokken voelen in het vinden van een goede oplossing voor dit onderwerp. Het college ziet ziekenhuiszorg als een belangrijke leefbaar-

heids-/vestigingsfactor voor inwoners, bedrijven en toeristen. Die zorg moet op orde zijn. De specifieke schaal, ligging en geografische structuur van Zeeland maken de bestuurlijke opgave op dit terrein specifiek 'Zeeuws'. Tot slot: de Minister heeft gevraagd om één gedragen visie/verhaal over ziekenhuiszorg in Zeeland. Dan zijn er op rijksniveau mogelijkheden om eventuele belemmerende factoren weg te nemen.

In deze discussie hanteren we als college enkele uitgangspunten:

De planbare en spoedeisende ziekenhuiszorg moet op een goed kwaliteitsniveau zijn en blijven. De criteria kwaliteit, toegankelijk en bereikbaarheid – zoals ook door de Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport zijn benoemd – zijn daarbij leidend.

Het college zal zich inspannen om, vanuit een coördinerende rol, samen met de betrokken ziekenhuiszorgorganisaties en andere partners een visie op de Zeeuwse ziekenhuiszorg te laten opstellen die voldoet aan de drie genoemde criteria. De Provincie vervult daarbij een samenbindende, procescoördinerende rol.

Tevens is het van belang dat de Zeeuwse patiënten hun zorg zoveel mogelijk in onze provincie kunnen krijgen en zich hiervoor niet buiten Zeeland moeten wenden.

Door een sluitend ambulancenetwerk dient de bereikbaarheid van de spoedeisende zorg te zijn gegarandeerd.

Onderwijs en kenniseconomie

Op het gebied van onderwijs heeft de Provincie geen wettelijke taken. De huisvesting van het onderwijs hoort bij de gemeenten. Echter, de Provincie heeft op dit terrein wel een visie en ambitie.

In Zeeland willen we een kwalitatief goed, inspirerend en betaalbaar onderwijs ten behoeve van de bevolking én het bedrijfsleven. Goed onderwijs is immers een belangrijke vestigingsfactor voor inwoners, jeugd, werknemers en bedrijven. Daarom zien wij voor de komende periode een faciliterende rol op het terrein van onderwijs voor de Provincie. Daarbij wil het college meer inzetten op de economische kant, de kenniseconomie. Het Rapport Kerend Tij van de landelijke Taskforce Onderwijs doet een aantal goede aanbevelingen voor Zeeland. De landelijke Onderwijsautoriteit coördineert in Zeeland de uitvoering van deze aanbevelingen. Als college scharen we ons achter deze aanbevelingen en zullen waar mogelijk de uitvoering faciliteren/kracht bij zetten. Ook zal het college zich hard maken voor de verdere versterking en ontwikkeling van de bestaande onderzoeks-, kennis- en onderwijsinstellingen.

Met betrekking tot de fusie van de ROC's wil het college eenmalig een financiële bijdrage leveren, tegen bepaalde voorwaarden over efficiency en effectiviteit. Dit bedrag wordt aangewend voor verplaatsing van het hoofdkantoor naar Terneuzen. Het bedrag is vooral bedoeld voor de incidentele dekking van de frictiekosten die zullen ontstaan door verplaatsing. Het college acht het behoud van het MBO in Zeeland belangrijk vanuit het oogpunt van een goed vestigingsklimaat en een gezonde arbeidsmarkt. Veel bedrijven in Zeeland hebben vakgeschoolde mbo-ers nodig. Belangrijke criteria voor MBO zijn kwaliteit, bereikbaarheid en toegankelijkheid. Omdat rondom Terneuzen en in de Kanaalzone industriële bedrijven zijn gevestigd, is Terneuzen voor ons een geschikte locatie. Ook uit het oogpunt van Zeeuws-Vlaanderen als krimpregio, is dit wat ons betreft een goede keuze.

Voorwaarde hierbij is wel dat de opleidingen zoveel mogelijk over Zeeland gespreid blijven.

De steun die het college uitspreekt voor de samenwerking van kennisinstellingen is ook van toepassing op de samenwerking met de ROC's, waarmee het college de verdere ontwikkeling van de Zeeuwse kenniseconomie steunt.

Verder hecht het college ook aan de aanwezigheid en (door)ontwikkeling van het hoger en wetenschappelijk onderwijs.

Cultuur en sport

Cultuur is een kerntaak van de Provincie, daar waar het gaat om bovenlokale, gemeenteoverstijgende cultuur. Cultuur is een van de beeldbepalende onderwerpen als het gaat om het vestigingsklimaat, de leefbaarheid en de toeristische aantrekkingskracht van de provincie Zeeland. Vanuit die optiek draagt cultuur ook in belangrijke mate bij aan de economische ontwikkeling van Zeeland. Het college acht de promotie van de culturele kwaliteit van Zeeland van groot belang, maar dient wel te worden georganiseerd in samenhang met de toeristische en andere vormen van promotie. Het college wil binnen deze kerntaak inzetten op samenwerking tussen de diverse culturele instellingen en organisaties, zodat (kosten)efficiënter en effectiever wordt gewerkt. Met als doel zoveel mogelijk kwalitatieve cultuuruitingen voor het publiek behouden/initiëren en de kostenbesparingen laten plaatsvinden in de backoffice, overhead- en organisatiekosten.

Het college vindt het van belang dat cultuur laagdrempelig is voor iedereen. Zo mogelijk moet cultuur vernieuwend zijn. Het college hecht waarde aan cultureel erfgoed, cultuureducatie,

beeldende kunst, amateurkunst, culturele infrastructuur en culturele evenementen. Van de grotere culturele evenementen steunt dit college in elk geval structureel Zeeland Nazomer Festival, Film by the Sea, Concert at Sea (het amateurkunstpodium) en Festival Zeeuws-Vlaanderen.

De SGP maakt een voorbehoud bij de structurele steun voor de grote culturele evenementen.

Voor de komende periode wil het college in elk geval middelen beschikbaar stellen voor twee incidentele culturele evenementen, namelijk Sail de Ruijter in 2013 en het tweehonderdjarig bestaan van Zeeland in de huidige omvang in 2014.

Als het gaat om sport, zet de Provincie zich vooral in voor grote of bijzondere sportevenementen die Zeeland op de kaart zetten. De lokale sportvoorzieningen zijn een taak en verantwoordelijkheid van de gemeente. De Provincie zal met name steun verlenen aan topsportevenementen, zoals een jaarlijks tweedaags wielerevenement en de Zeeuwse Kustmarathon. Het college vindt het van belang om daar de koppeling te leggen met toerisme en recreatie en de kansen voor het midden- en kleinbedrijf. Ook wil het college sportevenementen, die een positieve bijdrage leveren aan de Zeeuwse economie en leefbaarheid actief benutten. Voor de komende periode willen we bezien of het toekomstig Olympisch Plan kansen biedt voor onze provincie, waarbij de inzet met name is gericht op de sporten waar Zeeland goed in is/die bij Zeeland horen; de wiel-, de water- en strandporten.

8. Algemeen financieel beleid

Algemeen

In de afgelopen jaren is de Provincie geconfronteerd met bezuinigingen en kortingen op rijksuitkeringen. Deze zijn ten laste van de Algemene reserve gebracht, waardoor de financiële positie van de provincie is verslechterd.

Dit college staat voor een degelijk financieel beleid. Daarom willen we de komende vier jaar onze financiële positie verder verbeteren. Dit betekent dat het college vanuit een structureel sluitende meerjarenbegroting zal werken, waarbij structurele uitgaven zullen worden gedekt door structurele inkomsten en incidentele uitgaven door incidentele inkomsten. De inzet is er op gericht de algemene reserve zo spoedig mogelijk op een niveau te brengen van ca. € 25 mln.

De Provincie Zeeland heeft drie soorten inkomsten. Allereerst kennen wij de inkomsten vanuit het Rijk uit specifieke (doel)uitkeringen en een algemene uitkering uit het Provinciefonds. Als tweede categorie kennen wij inkomsten uit deelnemingen in bedrijven, met name Delta NV (dividendinkomsten). De derde categorie van inkomsten zijn de provinciale opcenten motorrijtuigenbelasting.

De specifieke doeluitkeringen afkomstig van het Rijk zijn 'geoormerkt' voor specifieke doelen, zoals bijvoorbeeld jeugdzorg. Kortingen binnen deze uitkeringen zullen gevolgen hebben voor het beleid binnen de betreffende sectoren.

Deelnemingen

De Provincie is aandeelhouder in de onderstaande NV's / BV's (tussen haakjes is het bezit van de provincie in relatie tot het totale geplaatste aandelenkapitaal opgenomen):

- DELTA NV (50%)

- NV Westerscheldetunnel (100%)
- NV Zeeland Seaports (50%)
- BV Kanaalkruising Sluiskil (100%)
- Perkpolder Beheer BV (25%)
- Zeeuws Participatiefonds BV (50%)
- NV Economische Impuls Zeeland (49%)
- NV Nederlandse Waterschapsbank (circa 0,5%)

Het college stelt zich als een actief aandeelhouder op. Een duidelijke bevoegdheidsverdeling tussen Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten is daarbij van belang. Het college zal zich er voor inspannen om nog in 2011 een voorstel ter zake aan Provinciale Staten voor te leggen.

DELTA NV

De Provincie is grootaandeelhouder van Delta NV. Vanuit deze rol stuurt het college er op aan dat Delta NV zich beperkt tot haar core business: energieproductie, -levering en -transport en afval. Verder wil het college dat ook Delta de transitie naar (verdere) duurzame energieopwekking helpt stimuleren of vormgeven. Het verhogen van het bedrijfsrendement, als middel om te komen tot een hogere bedrijfswaarde en een hogere winst, is een ander streven van dit college.

De Provincie erkent de belangrijke bijdrage die Delta NV levert aan hoogwaardige werkgelegenheid in Zeeland. Het college wil mede daarom dat de Provincie aandeelhouder blijft van een financieel gezond Delta, zo lang dat verantwoord is. Wel wil het college op korte termijn over de toekomst van Delta NV een strategiediscussie voeren.

Het dividend van DELTA NV is van groot belang voor de Provincie en de gemeenten. Het college zal daarom actief aansturen op een verbetering van het rendementspercentage van DELTA NV.

8. Algemeen financieel beleid

Evides NV

Op dit moment is Provincie Zeeland 'indirect' aandeelhouder van het drinkwaterbedrijf in Zuidwest Nederland. Dat wil zeggen dat Delta aandeelhouder is en dat de Provincie, via haar grootaandeelhouderschap in Delta, indirecte zeggenschap heeft in Evides. Provinciale Staten hebben besloten om de aandelen Evides per uiterlijk 31 december 2013 te verhangen en het aandeelhouderschap van Delta over te nemen. Het college zal toezien op een correcte en tijdige uitvoering van dit statenbesluit.

NV Zeeland Seaports (ZSP)

Zeeland Seaports is verantwoordelijk voor de economische ontwikkeling, het beheer, onderhoud en de exploitatie van de Zeeuwse havens. Daarom werkt dit bedrijf aan:

- het aantrekken van nieuwe bedrijven en de uitgifte van grond;
- de aanleg, het beheer en het onderhoud van alle infrastructuur;
- de veiligheid in het algemeen en het scheepvaartverkeer in het bijzonder.

Als economische motor van de Zeeuwse economie, leveren de havens in het algemeen een belangrijke bijdrage met een zichtbaar resultaat aan de economische ontwikkeling en werkgelegenheid in Zeeland.

Vanuit zijn kerntaak heeft ZSP dan ook een stevige rol in de verbetering van het vestigingsklimaat voor bedrijven in Zeeland. Als aandeelhouder van ZSP wil het college zich dan ook actief inzetten voor een verdere ontwikkeling van dit havenbeleid.

NV Economische Impuls Zeeland (EIZ)

De NV Economische Impuls Zeeland is de ontwikkelingsmaat-

schappij van Zeeland, met als doel de dynamiek van de Zeeuwse (kennis)economie te vergroten. Dit doet zij door de volgende activiteiten:

- structuurversterking en ontwikkeling van de regionale economie door grote projecten te faciliteren;
- de ontwikkeling en uitvoering van projecten voor de Zeeuwse kenniseconomie (in het kader van het Akkoord Zeeuwse Kenniseconomie);
- economische promotie en acquisitie.

Als aandeelhouder van EIZ zal het college zich ook hier actief inzetten voor een krachtig en uitvoeringsgericht economisch ontwikkelbedrijf. Het college ziet dat als een groot belang voor het vestigingsklimaat in Zeeland.

Samenwerking Zeeland Seaports en Impuls

Door krachtenbundeling en combinatie van kennis van ZSP en EIZ kunnen deze bedrijven een belangrijke rol spelen in de (structuur)verbetering van de Zeeuwse economie. Daarom zal het college in overleg met de andere aandeelhouders in deze bedrijven een efficiënte en effectieve samenwerking van deze twee bedrijven bevorderen.

Provinciale opcenten Motorrijtuigenbelasting

Het opcententarief in Zeeland is het op een na laagste in Nederland. In de komende periode zullen wij een voorstel uitwerken om de provinciale opcenten ingaande het jaar 2012 eenmalig te verhogen. De opbrengsten als gevolg van deze verhoging van de opcenten willen wij aanwenden voor enerzijds de verbetering van de bereikbaarheid en infrastructuur in Zeeland en anderzijds voor een verlaging van de tunneltarieven voor spe-

cifieke doelgroepen. Het college zal hierover op korte termijn een voorstel aan Provinciale Staten voorleggen.

Nieuw verdeelmodel Provinciefonds

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft zeer recent zijn voorstel over een nieuwe verdeling van het Provinciefonds bekend gemaakt. Op grond daarvan wordt de uitkering aan de Provincie Zeeland gekort met afgerond € 9 mln. per jaar. In onze meerjarenplanning wordt rekening gehouden met een korting van € 16,5 mln. per jaar. De bezuinigingsmaatregelen ingaande 2010 zijn daar ook geheel op afgestemd. Het college is voornemens de ingezette bezuinigingsmaatregelen onverkort uit te voeren. Door de lagere korting dan geraamd heeft dit een positief effect op de stand van de algemene reserve.

De door de minister van Binnenlandse Zaken voorgestelde nieuwe verdeling van het Provinciefonds is nog voorlopig, omdat de Tweede Kamer zich daarover nog zal beraden. Bovendien worden er rijkstaken naar de Provincie overgeheveld, zonder dat er geld mee komt. Dat is bijvoorbeeld het geval met Regionale Historische Centra (in ons geval het Zeeuws Archief). De Provincie wordt verantwoordelijk voor het beheer en de toegankelijkheid van de eigen provinciale archieven. Op grond daarvan is nog moeilijk in te schatten wat het exacte gevolg van de nieuwe verdeling van het Provinciefonds zal zijn.

Inzicht in verdeling financiële middelen

Verdeling structurele middelen

In dit collegeprogramma 'Stuwende krachten' is het nieuwe

beleid met de daarbij behorende accenten beschreven. Dit nieuwe beleid zal vertaald worden naar de organisatie en de financiële middelen. Een eerste financiële invulling wordt zo spoedig mogelijk aan Provinciale Staten voorgelegd. In het najaar van 2011 volgt de begroting 2012. Op 1 januari 2012 is bekend hoe het nieuwe organisatiemodel van de provincie er uit komt te zien. In het voorjaar van 2012 zullen wij de financiële gevolgen hiervan en de definitieve voorstellen over de verdeling van de structurele middelen aan Provinciale Staten voor kunnen leggen. Uitgangspunt is dat eventuele besparingen en extra opbrengsten zullen worden aangewend voor de uitvoering van de provinciale kerntaken en waar mogelijk ten behoeve van de focus economische groei, ontwikkeling (inclusief infrastructuur) en innovatie.

Verdeling incidentele middelen

De incidentele middelen bestaan vooral uit het Deltadividend. Voor de collegeperiode 2011-2015 gaan we er van uit, dat DELTA NV jaarlijks een dividend van tenminste € 20 mln. aan de provincie kan uitkeren. In totaal houden we dus voor deze periode rekening met € 80 mln. dividend. Daarvan is voor het jaar 2012 al € 10 mln. belegd ten behoeve van de overlopende programma's vanuit de vorige collegeperiode, zodat er nog € 70 mln. resteert. Veiligheidshalve gaan wij voor het toedelen van de financiële middelen ten behoeve van nieuw beleid voortsnog uit van een dividend van € 60 mln. Wij streven ernaar daarvan € 50 mln. in te zetten voor de kerntaken en € 10 mln. beschikbaar te houden voor overige zaken waarmee provinciaal belang mee is gemoeid. Het college zal binnenkort aan Provinciale Staten een voorstel over de verdeling van de incidentele middelen voorleggen.

9. College en portefeuilleverdeling

Karla Peijs
(Commissaris van de Koningin,
voorzitter)

- Europacoördinatie;
- bestuurlijke coördinatie (intern);
- Scheldemondraad;
- Rijn-Schelde-Delta;
- representatie;
- adviseur IPO-bestuur Europese Zaken;
- coördinatie grensoverschrijdende samenwerking.

Sjoerd Heijning (VVD)

- ruimtelijke ontwikkeling, woonbeleid, Omgevingsplan;
- havens, incl. WCT;
- water & natuur;
- landinrichting;
- recreatie & toerisme;
- promotie (coördinatie);
- communicatie;
- aandeelhouder Zeeland Seaports
- lid Raad van Commissarissen Evides;
- gebiedsgerichte projecten:
 - Deltawateren;
 - Innovation Island;
 - Rondom Het Veerse Meer;
- 1^e waarnemend Commissaris van de Koningin.

Ben de Rei (PvdA)

- economie & werkgelegenheid;
- kenniseconomie;
- milieu;
- energie;
- cultuur & sport;
- grensoverschrijdende samenwerking;
- biobased economy;
- maintenance;
- aandeelhouder NV Economische Impuls Zeeland;
- gebiedsgerichte projecten:
 - Kenniswerf Vlissingen;
 - Kanaalzone;
- 2^e waarnemend Commissaris van de Koningin.

Kees van Beveren (CDA)

- financiën;
- landbouw, visserij & aquacultuur;
- plattelandsontwikkeling/Vitaal Platteland;
- infrastructuur;
- verkeersveiligheid;
- goederenvervoer;
- kernenergie;
- financieel toezicht gemeenten en waterschap;
- interbestuurlijk toezicht (coördinatie);
- aandeelhouder Delta NV;
- aandeelhouder NV Westerscheldetunnel;
- aandeelhouder BV Kanaalkruising Sluiskil;

- gebiedsgerichte projecten:
 - Nationale Landschappen Walcheren en Zuid-Beveland;
 - Perkpolder;
 - Hulst integraal;
- 3^e waarnemend Commissaris van de Koningin.

George van Heukelom (SGP)

- Openbaar Vervoer;
- leefbaarheid;
- jeugdzorg;
- jeugdparticipatie (coördinatie);
- IPO-bestuur;
- bestuurlijke organisatie;
- organisatie, personeel en interne zaken;
- handhaving;
- onderwijs;
- demografie (coördinatie);
- gebiedsgerichte projecten:
 - Nationale Landschap West Zeeuws-Vlaanderen;
 - Waterdunen;
- 4^e waarnemend Commissaris van de Koningin.

COLOFON

Uitgave

Provincie Zeeland

Teksten

College van
Gedeputeerde Staten
van Zeeland

Redactie

- Arendo Schipper
- Raquel Jimenez

Fotografie

- Beeldenbank
www.laatzeelandzien.nl

Prepress

Provincie Zeeland,
afdeling I&D

Druk

LNO, Zierikzee